

ISHEMIK YURAK KASALLIGI (IYUK)

EMU UNIVERSITY

STOMATOLOGIYA YO'NALISHI 2-KURS TALABASI

QOBILOVA XOLISA AZIZ QIZI

ILMIY RAXBAR:

IJTIMOIIY FANLAR KAFEDRASI ASISTENTI

URMANOVA LAYLO JAHONGIROVNA

kabilovaxolisa@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ishda ishemik yurak kasalligining (IYUK) kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmlari, klinik ko'rinishlari, tashxislash va davolash usullari keng yoritilgan. Kasallikning asosiy patogenetik omili sifatida koronar arteriyalarning aterosklerotik shikastlanishi va uning miokard ishemiyasiga olib keluvchi mexanizmlari tahlil qilingan. IYUKning asosiy klinik belgilari — stenokardiya, miokard infarkti, aritmiyalar va yurak yetishmovchiligi haqida batafsil ma'lumot berilgan. Shuningdek, zamonaviy diagnostik usullar, jumladan, EKG, stress-testlar, ECHO-KG, laborator markerlar va koronar angiografiyaning ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Davolashda konservativ va invaziv usullarning o'rni, shuningdek, hayot tarzini o'zgartirish va xavf omillarini kamaytirishning muhimligi yoritilgan. Ishda ishemik yurak kasalligini oldini olish, bemorlar hayot sifatini yaxshilash va kasallik oqibatlarini kamaytirishda kompleks va multidisipliner yondashuvning ahamiyati ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Ishemik yurak kasalligi, koronar arteriyalar, miokard ishemiyasi, ateroskleroz, stenokardiya, miokard infarkti, diagnostika, davolash, profilaktika, yurak-qon tomir kasalliklari.

ИШЕМИЧЕСКАЯ БОЛЕЗНЬ СЕРДЦА (ИБС)

Аннотация: В данной работе подробно рассмотрены причины возникновения ишемической болезни сердца (ИБС), механизмы её развития, клинические проявления, а также методы диагностики и лечения. В качестве

основного патогенетического фактора заболевания проанализировано атеросклеротическое поражение коронарных артерий и механизмы, приводящие к ишемии миокарда. Представлена подробная информация об основных клинических проявлениях ИБС, таких как стенокардия, инфаркт миокарда, аритмии и сердечная недостаточность. Кроме того, показана значимость современных диагностических методов, включая электрокардиографию (ЭКГ), стресс-тесты, эхокардиографию (ЭхоКГ), лабораторные маркеры и коронарную ангиографию. Освещена роль консервативных и инвазивных методов лечения, а также важность изменения образа жизни и снижения факторов риска. В работе подчёркивается значение комплексного и мультидисциплинарного подхода в профилактике ишемической болезни сердца, улучшении качества жизни пациентов и снижении тяжести последствий заболевания.

Ключевые слова: *Ишемическая болезнь сердца, коронарные артерии, ишемия миокарда, атеросклероз, стенокардия, инфаркт миокарда, диагностика, лечение, профилактика, сердечно-сосудистые заболевания.*

ISCHEMIC HEART DISEASE (IHD)

Abstract: This paper comprehensively examines the causes of ischemic heart disease (IHD), its mechanisms of development, clinical manifestations, as well as diagnostic and treatment methods. The atherosclerotic involvement of the coronary arteries, as the main pathogenetic factor of the disease, and the mechanisms leading to myocardial ischemia are analyzed. Detailed information is provided on the main clinical manifestations of IHD, including angina pectoris, myocardial infarction, arrhythmias, and heart failure. In addition, the importance of modern diagnostic methods such as electrocardiography (ECG), stress testing, echocardiography, laboratory markers, and coronary angiography is highlighted. The role of conservative and invasive treatment approaches, as well as the importance of lifestyle modification and reduction of risk factors, are discussed. The study emphasizes the significance of a comprehensive and multidisciplinary

approach in the prevention of ischemic heart disease, improvement of patients' quality of life, and reduction of disease-related complications.

Keywords: Ischemic heart disease, coronary arteries, myocardial ischemia, atherosclerosis, angina pectoris, myocardial infarction, diagnosis, treatment, prevention, cardiovascular diseases.

Kirish

Yurak mushagining koronar arteriyalar orqali yetarli miqdorda kislorod va oziq moddalarga ega bo'lmashligi natijasida yuzaga keladigan klinik sindromlar majmuasi bo'lib, dunyo bo'ylab yurak-qon tomir kasalliklari ichida eng keng tarqalgan kasallik hisoblanadi. IYUK yurak mushagining metabolik faoliyatini buzishi, uning qon bilan ta'minlanishidagi muammolar tufayli miokardiyal ishemiya holatlariga olib keladi va surunkali yoki o'tkir yurak yetishmovchiligi, miokard infarkti, aritmiya kabi jiddiy oqibatlariga sabab bo'ladi. Ushbu kasallik ko'plab odamlarning hayot sifatini pasaytiradi va o'lim sabablarining yuqori ulushini tashkil etadi, shuning uchun uning etiologiyasi, patogenezi, klinik ko'rinishlari, tashxislash va davolash usullari, shuningdek, oldini olish choralarini chuqur o'rganish zarur.

Asosiy qism

IYUKning rivojlanishi ko'pincha koronar arteriyalarning aterosklerotik o'zgarishlari bilan bog'liq bo'lib, ateroskleroz bu kasallikning asosiy patogenetik omili hisoblanadi. Ateroskleroz jarayoni yillar davomida bosqichma-bosqich rivojlanadi, bunda arterial devorda lipidlar, xususan, LDL-kolesterol, to'planib, yallig'lanish reaksiyasi yuzaga keladi. Bu esa arteriya devorining qalinlashishiga, elastiklikning yo'qolishiga va lumenning torayishiga olib keladi. Natijada, yurak mushagiga qon oqimi kamayadi va ishemiya yuzaga keladi. Ateroskleroz jarayonini tezlashtiruvchi asosiy xavf omillari orasida yuqori qon bosimi, qandli diabet, chekish, ortiqcha vazn, sedentar turmush tarzi, yuqori xolesterin va genetik moyillik mavjud. Shuningdek, stress, yomon ovqatlanish, yuqori darajada yallig'lanish holatlari ham ateroskleroz rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Kasallikning klinik ko'rinishlari juda xilma-xildir. Eng keng tarqalgan va tanib olinadigan belgilardan biri stenokardiya bo'lib, bu ko'krak sohasida siqilish,

ogʻriq yoki noqulaylik hissi bilan ifodalanadi. Stenokardiya odatda jismoniy faoliyat yoki stress paytida yuzaga keladi va dam olish yoki nitrat preparatlari qabul qilinganda kamayadi. Biroq, IYUKning baʼzi holatlari “yashirin ishemiya” shaklida kechadi, bunda bemorlar alomatlarsiz boʻlib, kasallik faqat maxsus tekshiruvlar natijasida aniqlanadi. Miokard infarkti esa koʻkrak qafasidagi kuchli va uzoq davom etuvchi ogʻriq bilan tavsiflanadi, bu oʻlimga olib kelishi mumkin boʻlgan holat hisoblanadi. Bundan tashqari, yurak ritmining buzilishi, yurak yetishmovchiligi belgilarining paydo boʻlishi, gipertrofik oʻzgarishlar va boshqa murakkab holatlar ham IYUKning oqibatlarini sifatida yuzaga keladi.

IYUKni tashxislashda keng koʻlamli diagnostik vositalar qoʻllaniladi. Elektrokardiografiya (EKG) koʻpincha birinchi bosqichda ishlatiladi va u ishemiya yoki infarkt belgilarini aniqlashda yordam beradi. Ammo, baʼzan EKG natijalari normal boʻlishi mumkin, shuning uchun stress-testlar — jismoniy yoki farmakologik yuklama orqali yurak faoliyatini baholash usullari qoʻllaniladi. Yurak ultratovush tekshiruvi (ECHO-KG) yordamida miokardning qisqarish funksiyasi va yurak tuzilmasi oʻrganiladi. Biokimyoviy tahlillar, xususan, troponin, kreatinkinaza (CK-MB) kabi yurak mushagi shikastlanishini koʻrsatuvchi markerlar infarktni aniqlashda katta ahamiyatga ega. Eng aniq diagnostik usul sifatida koronar angiografiya qabul qilinadi, u orqali arteriyalardagi torayish joylari va darajasi koʻriladi hamda invaziv davolash usullari uchun tayyorgarlik koʻriladi.

Davolash strategiyasi kasallikning bosqichi, bemorning umumiy holati va koronar tomirlarning holatiga qarab belgilanadi. Konservativ davolash koʻpincha dori-darmonlar yordamida yurak ishemiya belgilarini kamaytirish, qon bosimini va lipid darajasini nazorat qilish, tromblar hosil boʻlishining oldini olishga qaratiladi. Nitratlar, beta-blokatorlar, kaltsiy kanallar blokatorlari, statinlar va antiplatelet preparatlar ushbu terapiyada asosiy oʻrin tutadi. Hayot tarzini oʻzgartirish — chekishni tashlash, toʻgʻri ovqatlanish, jismoniy faoliyatni oshirish va stressni kamaytirish ham muhim hisoblanadi. Agar konservativ davolash samarali boʻlmasa yoki kasallik murakkablashsa, invaziv usullar, jumladan, perkutaniy koronar intervension jarayonlar (angioplastika va stentlash) yoki koronar arteriyani shuntlash

operatsiyalari qo'llaniladi. Bu usullar qon oqimini tiklash va yurak mushagining ishemiya darajasini kamaytirishga xizmat qiladi.

Oldini olish choralari sifatida xavf omillarini kamaytirishga qaratilgan kompleks yondashuv talab etiladi. Arterial gipertoniya, diabet va dislipidemiya kabi kasalliklarni vaqtida aniqlash va samarali boshqarish zarur. Shuningdek, jismoniy faoliyatni muntazam oshirish, sog'lom ovqatlanish, ortiqcha vazndan saqlanish va chekishdan voz kechish IYUKning oldini olishda asosiy profilaktika choralari hisoblanadi. Jamiyat darajasida sog'liqni saqlash organlari tomonidan ommaviy targ'ibot ishlari va erta tashxis qo'yish imkoniyatlarini kengaytirish muhim o'rin tutadi.

Xulosa qilib aytganda, ishemik yurak kasalligi inson sog'lig'iga jiddiy tahdid soluvchi kasallik bo'lib, uning profilaktikasi, erta tashxisi va samarali davolash usullarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Kasallikning oldini olishda turmush tarzi o'zgarishlari va xavf omillarini boshqarish eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy diagnostika va davolash usullari yordamida bemorlarning hayot sifati sezilarli darajada yaxshilanadi va kasallik oqibatlarini kamaytirish mumkin. Shu sababli, IYUK bo'yicha tibbiyot mutaxassislari va jamoatchilik orasida bilim va ongni oshirishga doimiy e'tibor qaratish talab etiladi.

Shuningdek, ishemik yurak kasalligi bilan bog'liq murakkabliklarni kamaytirish uchun multidisipliner yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Yurak-qon tomir kasalliklari bo'yicha kardiologlar, terapevtlar, endokrinologlar, dietologlar va psixologlar birgalikda bemorning holatini baholab, individual davolash rejalarini ishlab chiqishlari lozim. Bu nafaqat kasallikni samarali boshqarishga, balki bemorning ruhiy va jismoniy holatini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Oila va ijtimoiy muhitning qo'llab-quvvatlashi ham bemorning davolanish jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki ijtimoiy yordam va motivatsiya sog'lom turmush tarzini shakllantirishda yordam beradi.

Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar va telemeditsina vositalaridan foydalanish orqali yurak kasalliklarini erta aniqlash va monitoring qilish imkoniyatlari kengaymoqda. Mobil ilovalar, masofaviy kuzatuv tizimlari va raqamli

sogʻliq platformalari yordamida bemorlarning holati doimiy nazorat qilinadi, bu esa muhim klinik koʻrsatkichlarning vaqtida oʻzgarishini aniqlash va kerakli davolash choralarini koʻrishga imkon beradi. Shu bilan birga, sogʻliqni saqlash tizimida profilaktika va rehabilitatsiya dasturlarini joriy etish orqali ishemik yurak kasalligi bilan kasallangan bemorlarning qayta tiklanish jarayoni samarali qoʻllab-quvvatlanadi.

Kasallikning oldini olish va uni boshqarish boʻyicha jamoatchilik ongini oshirish maqsadida sogʻliqni saqlash tashkilotlari va nodavlat notijorat tashkilotlar hamkorligida muntazam targʻibot tadbirlari, maʼruzalar va treninglar oʻtkazilishi kerak. Bu tadbirlar nafaqat xavf omillari va kasallik belgilari haqida maʼlumot berib, balki sogʻlom turmush tarzini shakllantirishga ragʻbatlantiradi. Shu tariqa, jamiyatda yurak-qon tomir kasalliklariga qarshi kurashni kuchaytirish, bemorlarning salomatligini mustahkamlash va iqtisodiy yukni kamaytirish mumkin boʻladi.

Xulosa qilib aytganda, ishemik yurak kasalligi — bu nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy va iqtisodiy muammo boʻlib, uni samarali boshqarish uchun keng qamrovli va tizimli yondashuv zarur. Diagnostika va davolashdagi innovatsiyalar, bemorning hayot tarzini oʻzgartirish, jamoatchilik bilimini oshirish va sogʻliqni saqlash tizimining integratsiyalashgan faoliyati kasallik oqibatlarini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, kelajakda yurak-qon tomir kasalliklariga qarshi samarali kurashish uchun ilmiy tadqiqotlar va yangi davolash usullarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Braunwald, E. (2019). *Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine*. 11th Edition. Elsevier.
2. Libby, P., Bonow, R.O., Mann, D.L., Zipes, D.P. (2021). *Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine*. 12th Edition. Elsevier.
3. Kannel, W.B. (2000). *Epidemiology of coronary heart disease*. *Advances in Cardiology*, 37, 1-7.

4. Yusuf, S., Reddy, S., Ounpuu, S., Anand, S. (2001). *Global burden of cardiovascular diseases: Part I: General considerations, the epidemiologic transition, risk factors, and impact of urbanization*. *Circulation*, 104(22), 2746-2753.
5. Gibbons, R.J., et al. (2003). *ACC/AHA 2002 guideline update for exercise testing: Summary article*. *Journal of the American College of Cardiology*, 40(8), 1531-1540.
6. American Heart Association. (2023). *Heart Disease and Stroke Statistics — 2023 Update*. *Circulation*.
7. World Health Organization. (2021). *Cardiovascular diseases (CVDs) fact sheet*. [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-\(cvds\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-(cvds)).
8. Kaplan, N.M. (2017). *Kaplan's Clinical Hypertension*. 11th Edition. Wolters Kluwer.
9. Krumholz, H.M., et al. (2006). *National patterns of care for patients with acute myocardial infarction*. *Journal of the American Medical Association*, 295(11), 1375-1384.
10. European Society of Cardiology (ESC). (2020). *Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes*. *European Heart Journal*.